

Ustava Italijanske republike

(različica Ustavnega sodišča - 2023)

ZAČASNI DRŽAVNI POGLAVAR

ob upoštevanju odločitve ustavodajne skupščine, ki je na zasedanju dne 22. decembra 1947 sprejela ustavo Italijanske republike;

ob upoštevanju XVIII. končne določbe ustave;

RAZGLAŠA

ustavo Italijanske republike v naslednjem besedilu:

TEMELJNA NAČELA

1. člen

Italija je demokratična republika, ki temelji na delu.

Oblast ima ljudstvo, ki jo izvršuje v oblikah in mejah, določenih z ustavo.

2. člen

Republika priznava in zagotavlja nedotakljive pravice človeka kot posameznika in kot člana družbenih skupnosti, v katerih se razvija njegova osebnost, zahteva pa izpolnjevanje neizogibnih dolžnosti politične, gospodarske in družbene solidarnosti.

3. člen

Vsi državljani imajo enako družbeno dostojanstvo in so pred zakonom enaki ne glede na spol, raso, jezik, vero, politično prepričanje ter osebni in družbeni položaj.

Republika je dolžna odpraviti gospodarske in socialne ovire, ki z omejevanjem svobode in enakosti državljanov preprečujejo polni razvoj človeka in dejansko udeležbo vseh delavcev pri politični, gospodarski in družbeni organizaciji države.

4. člen

Republika priznava vsem državljanom pravico do dela in ustvarja pogoje za uveljavljanje te pravice.

Vsak državljan ima dolžnost, da v okviru svojih zmožnosti in osebne izbire opravlja dejavnost ali vlogo, ki prispeva k materialnemu in duhovnemu napredku družbe.

5. člen

Republika, ena in nedeljiva, priznava in podpira samoupravne lokalne skupnosti; s službami, ki so odvisne od države, izvaja najširšo upravno decentralizacijo; načela in metode svoje zakonodaje prilagaja potrebam avtonomije in decentralizacije.

6. člen

Republika s posebnimi predpisi varuje jezikovne manjšine.

7. člen

Država in Katoliška cerkev sta, vsaka v svoji ureditvi, neodvisni in samostojni.

Njune odnose urejajo Lateranski sporazumi. Spremembe teh sporazumov, ki jih sprejmeta obe strani, ne zahtevajo postopka za spremembo ustave.

8. člen

Vse verske skupnosti so enakopravne pred zakonom in njihovo delovanje je svobodno.

Vse nekatoliške verske skupnosti imajo pravico, da se organizirajo na podlagi svojih statotov, če niso v nasprotju z italijanskim pravnim redom.

Njihove odnose z državo urejajo zakoni na podlagi sporazumov z njihovimi predstavniki.

9. člen

Republika spodbuja razvoj kulture ter raziskave na znanstvenem in tehničnem področju.

Varuje krajinsko ter zgodovinsko in umetniško dediščino države.

Varuje okolje, biotsko raznovrstnost in ekosisteme, tudi v interesu prihodnjih generacij. Državni zakon ureja oblike in načine zaščite živali.

10. člen

Italijanski pravni red je usklajen s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava.

Pravni status tujca ureja zakon v skladu z mednarodnimi predpisi in pogodbami.

Tujec, ki v svoji državi ne more uresničevati demokratičnih svoboščin, zagotovljenih z italijansko ustavo, ima pravico do azila na ozemlju Republike skladno s pogoji, ki jih določa zakon.

Izročitev tujca zaradi političnih kaznivih dejanj ni dopustna.

11. člen

Italija zavrača vojno kot sredstvo za napad na svobodo drugih narodov in kot sredstvo za reševanje mednarodnih sporov; pod pogojem enakosti z drugimi državami sprejema omejitve suverenosti, potrebne za vzpostavitev

ureditve, ki zagotavlja mir in pravičnost med narodi; spodbuja in podpira mednarodne organizacije, usmerjene k temu cilju.

12. člen

Zastava Republike je italijanska tribarvnica: zelena, bela in rdeča, s tremi navpičnimi pasovi enake velikosti.

PRVI DEL

PRAVICE IN DOLŽNOSTI DRŽAVLJANOV

PRVI NASLOV – DRŽAVLJANSKA RAZMERJA

13. člen

Osebna svoboda je nedotakljiva.

Nobena oblika pridržanja, pregleda ali osebne preiskave ni dopustna, kot tudi nobena druga omejitev osebne svobode, razen z obrazloženim ukrepom sodnega organa ter le v primerih in na načine, ki jih določa zakon.

V izjemnih primerih potrebe ali nuje, ki so taksativno navedeni v zakonu, lahko organ javne varnosti sprejme začasne ukrepe, o katerih mora biti v osemindesetih urah obveščen sodni organ; če jih ta v naslednjih osemindesetih urah ne potrdi, se ukrepi štejejo za preklicane in brez vsakega učinka.

Kaznuje se vsakršno fizično in psihološko nasilje nad osebami, ki jim je bila kakor koli odvzeta prostost.

Zakon določa najdaljše dovoljeno trajanje pripora.

14. člen

Dom je nedotakljiv.

Pregledi, preiskave in zasegi niso dovoljeni, razen v primerih in na načine, ki jih določa zakon, v skladu s predpisanimi jamstvi za varstvo osebne svobode.

Preverjanja in preglede zaradi zagotavljanja javnega zdravja ter varovanja življenja in zdravja ali za gospodarske in davčne namene urejajo posebni zakoni.

15. člen

Svoboda in tajnost dopisovanja ter drugih oblik sporočanja sta nedotakljivi.

Omejitev teh pravic lahko nastopi le z obrazloženim aktom sodnega organa, v skladu z jamstvi, ki jih predvideva zakon.

16. člen

Vsak državljan ima pravico, da se prosto giblje in si izbira prebivališče kjer koli na državnem ozemlju ob upoštevanju omejitev, ki jih zakon splošno določa zaradi javnega zdravja ali varnostnih razlogov. Omejitve ne smejo biti politične narave.

Vsak državljan ima pravico zapustiti ozemlje Republike in se nanj vrniti, razen če zakon ne določa drugače.

17. člen

Državljeni imajo pravico do mirnega zbiranja brez orožja.

Za zborovanja, tudi v prostorih, odprtih za javnost, ni potrebna predhodna najava.

Zborovanja na javnem prostoru je treba napovedati javnim organom, ki jih lahko prepovejo le iz utemeljenih razlogov javne varnosti ter varovanja življenja in zdravja.

18. člen

Državljeni imajo pravico, da se svobodno in brez dovoljenja združujejo za namene, ki jih kazenska zakonodaja posameznikom ne prepoveduje.

Prepovedana so tajna združenja in tista, ki v obliki organizacij vojaške narave zasledujejo politične cilje, četudi posredno.

19. člen

Vsakdo ima pravico do svobodnega izpovedovanja svojega verskega prepričanja v kateri koli obliki, kot posameznik ali skupina, do njegovega širjenja ter zasebnega in javnega čaščenja, če to ni v nasprotju z javno spodobnostjo.

20. člen

Cerkveni značaj ter verski ali bogoslužni namen nekega združenja ali ustanove ne moreta biti razlog za posebne zakonodajne omejitve in posebna davčna bremena za njuno ustanovitev, pravno sposobnost in katero koli obliko dejavnosti.

21. člen

Vsi imajo pravico do svobodnega izražanja misli z besedo, pisanjem in v kateri koli drugi obliki javnega obveščanja.

Svoboda tiska ne sme biti pogojena s predhodnim dovoljenjem ali cenzuro.

Zaseg se lahko izvede samo z obrazloženim aktom sodnega organa v primeru težjih kaznivih dejanj, za katere zakon o tisku zaseg izrecno dovoljuje, ali v primeru kršitve obveznosti, ki jih isti zakon predpisuje za ugotovitev storilcev.

V skrajni sili in ko sodni organ ne more takoj ukrepati, lahko pripadniki sodne policije zasežejo periodični tisk, ob tem pa morajo zaseg nemudoma in najpozneje v roku štiriindvajsetih ur prijaviti sodnemu organu. Če sodni organ zasega ne potrdi v naslednjih štiriindvajsetih urah, se šteje, da je zaseg preklican in brez učinka.

Zakon lahko s splošnimi pravili določi, da se viri financiranja periodičnega tiska razkrijejo.

Prepovedane so tiskane publikacije, prireditve in vsi drugi dogodki, ki so v nasprotju z javno spodobnostjo. Zakon določa ustrezne ukrepe za preprečevanje in kaznovanje kršitev.

22. člen

Nikomur se ne sme iz političnih razlogov vzeti pravne sposobnosti, državljanstva ali imena.

23. člen

Osebne ali premoženjske obveznosti se lahko naložijo le na podlagi zakona.

24. člen

Vsi imajo pravico do sodnega varstva svojih pravic in pravnih interesov. Obramba je nedotakljiva pravica na vseh ravneh in stopnjah sodnega postopka.

Manj premožnim ljudem je s posebnimi pravnimi instituti zagotovljena pravica do sodnega varstva in obrambe v postopku pred vsemi sodnimi organi.

Zakon določa pogoje in načine za popravilo sodnih zmot.

25. člen

Nikomur ne sme biti odvzeta pravica do naravnega sodnika, vnaprej določenega z zakonom.

Nihče ne sme biti kaznovan, razen na podlagi zakona, ki je začel veljati pred storjenim dejanjem.

Nikomur se ne smejo izreči varnostni ukrepi, razen v primerih, ki jih določa zakon.

26. člen

Izročitev državljana se lahko dovoli le, če jo izrecno predvidevajo mednarodne pogodbe.

V nobenem primeru ni dopustna za politična kazniva dejanja.

27. člen

Kazenska odgovornost je osebna.

Obtoženec velja za nedolžnega, dokler njegova krivda ni ugotovljena s pravnomočno sodbo.

Kazni ne smejo predvidevati nečloveškega ravnanja, njihov cilj pa mora biti prevzgoja obsojenca.

Smrtna kazen ni dopustna.

28. člen

Uradniki in drugi uslužbenci države in oseb javnega sektorja so skladno s predpisi kazenskega, civilnega in upravnega prava neposredno odgovorni za dejanja, s katerimi kršijo pravice. V takem primeru se odškodninska odgovornost razteza tudi na državo in osebe javnega sektorja.

DRUGI NASLOV – ETIČNA IN DRUŽBENA RAZMERJA

29. člen

Republika priznava pravice družine kot naravne skupnosti, ki temelji na zakonski zvezi.

Zakonska zveza je zasnovana na moralni in pravni enakopravnosti zakoncev z omejitvami, ki jih zakon določa za zagotavljanje enotnosti družine.

30. člen

Starši imajo dolžnost in pravico vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke, tudi če so ti rojeni zunaj zakonske zveze.

V primeru nezmožnosti izvajanja starševske skrbi zakon zagotovi, da so naloge staršev izpolnjene.

Zakon zagotavlja otrokom, rojenim zunaj zakonske zveze, pravno in socialno varstvo, ki je združljivo s pravicami družinskih članov iz zakonske zveze.

Zakon določa pravila in omejitve ugotavljanja očetovstva.

31. člen

Z denarno pomočjo in drugimi ugodnostmi Republika spodbuja ustvarjanje družin in izpolnjevanje povezanih nalog, s posebnim poudarkom na velikih družinah.

Varuje materinstvo, otroke in mladino s podpiranjem institutov, potrebnih za ta namen.

32. člen

Republika varuje zdravje kot temeljno posameznikovo pravico in kot interes skupnosti ter revnejšim zagotavlja brezplačno zdravljenje.

Nikogar ni mogoče prisiliti k zdravljenju, razen v primerih, ki jih določa zakon. Zakon v nobenem primeru ne sme kršiti omejitev, ki izhajajo iz spoštovanja človekove osebe.

33. člen

Umetnost in znanost sta svobodni in svobodno je njuno poučevanje.

Republika določi splošna pravila o izobraževanju in ustanavlja državne šole vseh vrst in stopenj.

Zasebne institucije in posamezniki imajo pravico ustanavljati šole in izobraževalne ustanove brez obremenitev za državo.

Pri določanju pravic in obveznosti nedržavnih šol, ki zaprosijo za priznanje, mora zakon tem šolam zagotoviti popolno svobodo, njihovim učencem pa enakovredno šolsko obravnavo kot učencem državnih šol.

Za sprejem v razne vrste in stopnje šol ali njihovo dokončanje ter za opravljanje poklica je predpisan državni izpit.

Ustanove visokega šolstva in kulture, univerze in akademije, imajo pravico, da v mejah, ki jih predpisujejo državni zakoni, določijo svojo avtonomno ureditev.

Republika priznava vzgojni in družbeni pomen športne dejavnosti v vseh njenih oblikah ter njeno vlogo pri spodbujanju duševnega in telesnega dobrega počutja.

34. člen

Šolanje je dostopno vsem.

Najmanj osemletno nižje izobraževanje je obvezno in brezplačno.

Sposobni in tisti, ki to zaslužijo, četudi nimajo sredstev, imajo pravico doseči najvišjo stopnjo izobrazbe.

Republika to pravico uresničuje s štipendijami, družinskimi dodatki in drugimi ugodnostmi, ki se podeljujejo na podlagi javnega razpisa.

TRETI NASLOV – GOSPODARSKA RAZMERJA

35. člen

Republika varuje delo v vseh njegovih oblikah in načinih izvajanja.

Skrbi za usposabljanje delavcev in dvig njihovih poklicnih veščin.

Spodbuja in podpira mednarodne sporazume in organizacije, katerih cilj je uveljavljanje in pravno urejanje pravic iz dela.

Priznava pravico do izseljevanja, razen če ni v splošnem interesu z zakonom drugače določeno, in varuje delo Italijanov v tujini.

36. člen

Delavec je upravičen do plačila, ki je sorazmerno s količino in kakovostjo njegovega dela ter ki njemu in njegovi družini vsekakor zagotavlja svobodno in dostojno življenje.

Zakon določa najdaljši dnevni delovni čas.

Delavec ima pravico do tedenskega počitka in do plačanega letnega dopusta in se jima ne more odpovedati.

37. člen

Delavki pripadajo enake pravice in ji za enako delo pripada isto plačilo kot delavcu. Delovni pogoji morajo omogočati izpolnjevanje njene bistvene družinske vloge ter materi in otroku zagotavljati posebno in ustrezno varstvo.

Zakon določa najnižjo starost za plačano delo.

Republika varuje delo mladoletnikov s posebnimi predpisi in jim za enako delo zagotavlja pravico do enakega plačila.

38. člen

Vsak državljan, ki je nezmožen za delo in nima potrebnih sredstev za preživljanje, ima pravico do vzdrževanja in socialnega varstva.

Delavci imajo pravico do predvidenih in zagotovljenih ustreznih sredstev za svoje življenjske potrebe v primeru nesreče pri delu, bolezni, invalidnosti in starosti ter neprostovoljne brezposelnosti.

Nezmožni za delo in invalidi imajo pravico do osnovnega usposabljanja in uvajanja v poklic.

Za naloge iz tega člena skrbijo organi in zavodi, ki jih ustanovi ali v katere finančno prispeva država.

Zasebne oblike varstva so svobodne.

39. člen

Ustanavljanje in delovanje sindikatov je svobodno.

Sindikatom ni mogoče naložiti obveznosti, razen te, da se po zakonskih predpisih registrirajo pri lokalnih ali centralnih službah.

Pogoj za registracijo je zagotovitev demokratične notranje ureditve v statutu sindikata.

Registrirani sindikati so pravne osebe. Enotno zastopani sorazmerno s številom članov, lahko sklepajo kolektivne delovne pogodbe, pravnomočno veljavne za vse delavce, ki pripadajo kategorijam, na katere se pogodba nanaša.

40. člen

Pravica do stavke se uveljavlja v okviru zakonov, ki jo urejajo.

41. člen

Zasebna gospodarska pobuda je svobodna.

Ne sme se izvajati v nasprotju z javno koristjo ali v škodo zdravju, okolju, varnosti, svobodi in človekovemu dostojanstvu.

Zakon določa ustrezne programe in nadzor, ki omogočajo, da javna in zasebna gospodarska dejavnost potekata v skladu z družbenimi in okoljskimi cilji.

42. člen

Lastnina je javna ali zasebna. Gospodarska sredstva pripadajo državi, zavodom ali zasebnikom.

Zakon priznava in jamči zasebno lastnino ter določa načine pridobivanja in uživanja lastnine ter njene omejitve tako, da je zagotovljena njena socialna funkcija in da je vsakomur dostopna.

Zasebna lastnina se lahko v javno korist odvzame v zakonsko predpisanih primerih in proti odškodnini.

Zakon določa pravila ter omejitve zakonitega in oporočnega dedovanja ter pravice države pri dediščinah.

43. člen

Zaradi splošne koristi lahko zakon pridrži ali z razlastitvijo proti odškodnini prenese na državo, javne institucije, skupnosti delavcev ali uporabnikov nekatera podjetja ali vrste podjetij, ki delujejo na področju osnovnih javnih storitev ali virov energije oziroma imajo monopolni položaj in so izrazito splošnega pomena.

44. člen

Z namenom smotrnega izkoriščanja tal in vzpostavitve pravičnih družbenih odnosov zakon predpisuje obveznosti in omejitve za zasebno zemljiško lastnino, določa omejitve njenega obsega po deželah in agrarnih območjih, spodbuja in odreja melioracijo zemljišč, preoblikovanje zemljiške veleposesti in obnovo proizvodnih enot; pomaga malim in srednjim zemljiškim lastnikom.

Zakon določa ukrepe v prid gorskim območjem.

45. člen

Republika priznava socialno vlogo zadrug, ki imajo splošno koristne in nepridobitne namene. Zakon spodbuja in podpira njihovo rast z najprimernejšimi sredstvi ter z ustreznim nadzorom zagotavlja njihov značaj in namen.

Zakon skrbi za zaščito in razvoj obrti.

46. člen

Za spodbujanje gospodarskega in družbenega razvoja dela ter skladno s potrebami proizvodnje Republika priznava delavcem pravico do sodelovanja pri upravljanju podjetij na načine in v mejah, določenih z zakonom.

47. člen

Republika spodbuja in varuje varčevanje v vseh njegovih oblikah; ureja, usklajuje in nadzira kreditno poslovanje.

Malim varčevalcem olajšuje dostop do lastništva stanovanja, malim kmetom do lastništva obdelovalnih površin in malim vlagateljem do neposrednega in posrednega vlaganja v delniški kapital velikih proizvodnih obratov države.

ČETRTI NASLOV – POLITIČNA RAZMERJA

48. člen

Volivci so vsi polnoletni državljani, moški in ženske.

Glasovanje je osebno in enakopravno, svobodno in tajno. Izvajanje volilne pravice je državljanska dolžnost.

Zakon določa pogoje in načine izvajanja volilne pravice za državljane s stalnim prebivališčem v tujini ter jim zagotavlja dejansko uresničevanje te pravice. V ta namen se za volitve v obe zbornici ustanovi volilna enota Tujina, ki ji je število mandatov dodeljeno na podlagi ustavne določbe in v skladu z zakonsko določenimi merili.

Volilna pravica ne sme biti omejena, razen v primeru poslovne nesposobnosti ali pravnomočne kazenske sodbe oziroma v primerih moralne nevednosti, ki jih določa zakon.

49. člen

Vsi državljani imajo pravico do svobodnega združevanja v stranke, da demokratično sodelujejo v procesu oblikovanja nacionalne politike.

50. člen

Vsi državljani imajo pravico do vlaganja peticij zbornicama, s katerimi zahtevajo zakonodajne ukrepe ali izrazijo skupne potrebe.

51. člen

Vsi državljani obeh spolov imajo pravico dostopati do javnih služb in voljenih položajev pod enakimi pogoji in skladno z zahtevami, ki jih določa zakon. V ta namen Republika z ustreznimi ukrepi spodbuja enake možnosti žensk in moških.

Pri dostopanju do javnih služb in voljenih položajev so lahko Italijani, ki ne pripadajo Republiki, z zakonom izenačeni z italijanskimi državljani.

Kdor je izvoljen na javno funkcijo, ima pravico razpolagati s potrebnim časom za njeno izvajanje in ohraniti svoje delovno mesto.

52. člen

Obramba domovine je sveta dolžnost državljana.

Služenje vojaškega roka je obvezno na načine in v mejah, ki jih določa zakon. Služenje vojaškega roka ne vpliva na delovni položaj državljana ali na uresničevanje njegovih političnih pravic.

Ureditev oboroženih sil je skladna z demokratičnim duhom Republike.

53. člen

Vsi morajo prispevati k plačilu javnih izdatkov glede na lastno davčno sposobnost.

Davčni sistem temelji na načelu progresivnosti.

54. člen

Vsi državljani imajo dolžnost, da so zvesti Republiki ter spoštujejo njeno ustavo in zakone.

Državljeni, ki jim je zaupana javna funkcija, imajo dolžnost, da jo opravljajo vestno in častno ter da v primerih, ki jih določa zakon, izrečejo prisego.

DRUGI DEL

UREDITEV REPUBLIKE^{a)}

PRVI NASLOV – PARLAMENT

PRVI RAZDELEK

Zbornici

55. člen

Parlament sestavljata poslanska zbornica in senat republike.

Parlament se sestane na skupnem zasedanju članov obeh zbornic samo v primerih, ki jih določa ustava.

56. člen

Poslanska zbornica je izvoljena na splošnih neposrednih volitvah.

Poslanska zbornica šteje štiristo poslancev, od tega jih je osem izvoljenih v volilni enoti Tujina.

Za poslanca so lahko izvoljeni vsi volivci, ki so na dan glasovanja dopolnili petindvajset let.

Brez poseganja v število mandatov, dodeljenih volilni enoti Tujina, se mandati razdelijo po volilnih enotah tako, da se število prebivalcev Republike, kot izhaja iz zadnjega splošnega popisa prebivalstva, deli s tristo dvaindevetdeset in se nato mandati dodelijo sorazmerno s prebivalstvom vsake volilne enote na podlagi pravila količnikov in največjih ostankov.

---

a) Termin **Republika** kot enobesedni leksem se v tem prevodu dosledno zapisuje z veliko začetnico (tako kot v italijanskem izvorniku), da se zvesto izrazi namen ustavodajne skupščine v zgodovinskem obdobju, v katerem je italijanska ustava nastala. Takoj po drugi svetovni vojni je želela skupščina namreč poudariti, da odtlej Italija ne bo več monarhija, temveč republika – odtod tudi velika začetnica in izbira tega termina. V besedilu le redkokdaj zasledimo termin država (Stato), ker je glavni poudarek zlasti na prehodu z monarhične na republiško ureditev. V vseh ostalih primerih, ko se termin republika pojavlja kot jedro ali prilastek besednih zvez (npr. predsednik republike) ali v pomenu oblike vladavine (npr. demokratična republika), pa se leksem zapisuje z malo začetnico.

57. člen

Senat republike je izvoljen na temelju deželne porazdelitve, z izjemo mandatov, ki so dodeljeni volilni enoti Tujina.

Voljenih senatorjev je dvesto, od katerih so štirje izvoljeni v volilni enoti Tujina.

Nobena dežela ali avtonomna pokrajina ne sme imeti manj kot tri senatorje; izjemi sta Molise z dvema senatorjema in Dolina Aoste z enim.

Ob upoštevanju določb prejšnjega odstavka se mandati porazdelijo med dežele ali avtonomne pokrajine sorazmerno z njihovim prebivalstvom, kot izhaja iz zadnjega popisa prebivalstva, na podlagi pravila količnikov in največjih ostankov.

58. člen

Senatorji so izvoljeni na splošnih neposrednih volitvah.

Za senatorja so lahko izvoljeni volivci, ki so dopolnili štirideset let.

59. člen

Po prenehanju mandata postane predsednik republike dosmrtni senator, razen če se temu ne odpove.

Predsednik republike lahko imenuje za dosmrtne senatorje državljane, ki so k ugledu domovine prispevali s svojimi velikimi zaslugami na družbenem, znanstvenem, umetniškem ali književnem področju. Skupno število senatorjev, ki so na funkciji in jih je imenoval predsednik republike, ne sme v nobenem primeru presegati pet.

60. člen

Poslanska zbornica in senat republike sta izvoljena za pet let.

Mandatna doba vsake zbornice se lahko podaljša le z zakonom in samo v primeru vojne.

61. člen

Volitve v novi zbornici se razpišejo v sedemdesetih dneh po poteku mandatne dobe prejšnjih zbornic. Konstitutivna seja se skliče najpozneje dvajseti dan po volitvah.

Do prvega zasedanja novoizvoljenih zbornic se podaljšajo pooblastila prejšnjih zbornic.

62. člen

Zbornici se redno sestane prvi delovni dan v februarju in oktobru.

Izredno zasedanje posamezne zbornice se lahko skliče na pobudo njenega predsednika ali predsednika republike oziroma tretjine njenih članov.

Ko se izredno sestane ena zbornica, se skliče tudi druga.

63. člen

Vsaka zbornica med svojimi člani izvoli predsednika in predsedstvo.

Kadar se parlament sestane na skupnem zasedanju, mu predsedujeta predsednik in predsedstvo poslanske zbornice.

64. člen

Vsaka zbornica sprejme svoj poslovnik z absolutno večino glasov svojih članov.

Zasedanja so javna; vendar lahko vsaka od zbornic in parlament na skupnem zasedanju odločijo, da se sestanejo na zaprtem zasedanju.

Odločitve vsake zbornice in parlamenta niso veljavne, če ni prisotna večina njihovih članov in če niso sprejete z večino glasov prisotnih, razen če ni z ustavo predpisana posebna večina.

Člani vlade, tudi če niso člani zbornic, imajo pravico in, ko se to od njih zahteva, obveznost, da prisostvujejo zasedanjem. Pravico imajo, da nastopijo pred zbornicama, kadar koli za to zaprosijo.

65. člen

Zakon določa primere neizvoljivosti in nezdržljivosti funkcije poslanca in senatorja z drugimi funkcijami.

Nihče ne more biti hkrati član obeh zbornic.

66. člen

Vsaka zbornica odloča o pridobitvi mandata svojih članov ter o razlogih za neizvoljivost in nezdržljivost funkcije, ki nastopijo naknadno.

67. člen

Vsak član parlamenta je predstavnik vsega ljudstva in opravlja svojo funkcijo brez zavezujočega mandata.

68. člen

Člani parlamenta ne morejo biti poklicani na odgovornost zaradi izraženih mnenj ali glasov, oddanih pri opravljanju svoje funkcije.

Brez predhodnega dovoljenja zbornice, kateri pripada, se zoper člana parlamenta ne sme uvesti osebna ali hišna preiskava, se ga ne sme prijeti, zadržati v priporu ali mu kako drugače odvzeti prostost, razen če gre za izvršitev pravnomočne obsodbe ali če je bil zaloten pri storitvi hujšega kaznivega dejanja, za katerega je predpisano obvezno prijetje.

Podobno dovoljenje se zahteva za kakršno koli prestrezanje pogovorov ali komunikacij članov parlamenta ter za zaseg pisem.

69. člen

Člani parlamenta dobivajo nadomestilo, ki je določeno z zakonom.

DRUGI RAZDELEK
Oblikovanje zakonov

70. člen

Zakonodajno funkcijo izvajata skupno obe zbornici.

71. člen

Zakonsko iniciativo ima vlada, vsak poslanec ter organi in institucije, ki jim je podeljena po ustavnem zakonu.

Zakonodajno iniciativo ima tudi ljudstvo, ki lahko vloži po členih oblikovan predlog zakona, ki ga podpre vsaj petdeset tisoč volivcev.

72. člen

Vsak predlog zakona, predložen eni od zbornic, obravnava skladno s predpisi njenega poslovnika pristojni odbor, nato pa še sama zbornica, ki ga odobri po posameznih členih in s končnim glasovanjem.

Poslovnik določa skrajšani postopek sprejetja predlogov zakona, kadar se ugotovi, da so nujni.

Lahko tudi določa, v katerih primerih in v kakšnih oblikah se obravnava in sprejetje predlogov zakona preneseta na odbore, tudi stalne, ki so sestavljeni skladno z zastopanostjo poslanskih skupin. Tudi v teh primerih in do trenutka njegovega dokončnega sprejetja se predlog zakona vrne v obravnavo zbornici, če vlada ali desetina članov zbornice ali petina članov odbora zahteva, da sama zbornica o njem razpravlja in glasuje oziroma ga dokončno potrdi le z glasovalnimi izjavami. Poslovnik določa načine zagotavljanja javnosti dela parlamentarnih odborov.

Redni postopek obravnave in neposrednega sprejetja na ravni zbornic se uporablja za predloge zakona s področja ustavnega in volilnega prava, prenosa zakonodajnih pooblastil in dajanja pooblastil za ratifikacijo mednarodnih pogodb ter potrjevanja proračunov in zaključnih računov.

73. člen

Zakone razglašča predsednik republike v roku enega meseca od njihovega sprejetja.

Če obe zbornici, vsaka z absolutno večino glasov svojih članov, ugotovita, da je zakon nujen, se ta razglasi v roku, ki je določen v samem zakonu.

Zakoni so objavljeni takoj po razglasitvi in stopijo v veljavo petnajsti dan po objavi, razen če zakon ne določa drugače.

74. člen

Pred razglasitvijo zakona lahko predsednik republike z obrazloženo poslanico zbornicama zahteva ponovno odločanje.

Če zbornici ponovno sprejmeta zakon, mora biti ta razglašen.

75. člen

Za popolno ali delno razveljavitev zakona ali akta z zakonsko močjo se razpiše referendum, če to zahteva petsto tisoč volivcev ali pet deželnih svetov.

Referenduma ni dopustno razpisati o zakonih o davkih in proračunu, amnestiji in splošni pomilostitvi ter o pooblastilu za ratifikacijo mednarodnih pogodb.

Pravico glasovanja na referendumu imajo vsi državljani, ki imajo aktivno volilno pravico za izvolitev poslanske zbornice.

Predlog referenduma je sprejet, če se glasovanja udeleži večina vseh volilnih upravičencev in če je dosežena večina veljavno izraženih glasov.

Način izvedbe referenduma je določen z zakonom.

76. člen

Izvajanje zakonodajne funkcije se ne more prenesti na vlado brez določitve vodilnih načel in meril, prenese pa se lahko samo za omejen čas in točno določena vprašanja.

77. člen

Brez pooblastila zbornic vlada ne sme izdajati uredb, ki imajo moč zakona.

Če vlada v nujnih in izrednih primerih sprejme na lastno odgovornost začasne predpise z močjo zakona, jih mora še istega dne predložiti v potrditev zbornicama, ki sta za ta namen sklicani in se sestaneta v petih dneh, tudi če sta razpuščeni.

Uredbe izgubijo svojo veljavo od samega začetka, če niso z zakonom potrjene v šestdesetih dneh po njihovi objavi. Kljub temu lahko zbornici z zakonom uredita pravna razmerja, nastala na podlagi uredb, ki niso bile potrjene.

78. člen

Zbornici razglasita vojno stanje in podelita vladi potrebna pooblastila.

79. člen

Amnestija in splošna pomilostitev sta podeljeni z zakonom, ki ga sprejme dvotretjinska večina članov vsake zbornice, in sicer po členih ter na končnem glasovanju.

V zakonu o podelitvi amnestije in splošne pomilostitve se določi rok za njuno izvajanje.

Amnestija in splošna pomilostitev vsekakor nista dopustni za kazniva dejanja, storjena po predložitvi predloga zakona.

80. člen

Zbornici z zakonom podelita pooblastila za ratifikacijo mednarodnih pogodb politične narave oziroma mednarodnih pogodb, ki predvidevajo arbitraže ali sodne ureditve ter prinašajo spremembe ozemlja, finančna bremena ali spremembe zakonov.

81. člen

Država zagotavlja uravnoteženost proračunskih prihodkov in odhodkov ob upoštevanju ugodnih in neugodnih faz gospodarskega cikla.

Zadolževanje je dopustno le zaradi upoštevanja učinkov gospodarskega cikla in ob nastopu izjemnih okoliščin ter po predhodnem pooblastilu zbornic, podeljenem z absolutno večino glasov članov vsake zbornice.

Vsak zakon, ki predvideva nove ali večje izdatke, mora zagotoviti sredstva za njihovo kritje.

Zbornici vsako leto z zakonom potrdita proračun in zaključni račun proračuna, ki ju predloži vlada.

Začasno izvrševanje proračuna je dovoljeno le na podlagi zakona in za obdobje, ki skupaj ne presega štirih mesecev.

Vsebina zakona o proračunu, temeljna pravila in merila za zagotavljanje uravnoteženosti proračunskih prihodkov in odhodkov ter vzdržnosti dolga celotne javne uprave se določijo z zakonom, ki ga sprejme absolutna večina članov vsake zbornice v skladu z načeli, ki jih določa ustavni zakon.

82. člen

Vsaka zbornica lahko odredi preiskavo o zadevah javnega pomena.

V ta namen med svojimi člani imenuje komisijo, ki je sestavljena skladno z zastopanostjo posameznih skupin. Pri izvajanju preiskav in obravnav ima preiskovalna komisija enaka pooblastila in omejitve kot sodni organ.

DRUGI NASLOV – PREDSEDNIK REPUBLIKE

83. člen

Predsednika republike izvolijo člani parlamenta na skupnem zasedanju.

Pri izvolitvi sodelujejo za vsako deželo trije predstavniki, ki jih izvoli deželni svet tako, da je zagotovljeno zastopstvo manjšin. Dolina Aoste ima samo enega predstavnika.

Predsednik republike se izvoli s tajnim glasovanjem in dvotretjinsko večino glasov članov skupščine. Po tretjem glasovanju zadostuje absolutna večina glasov.

84. člen

Za predsednika republike je lahko izvoljen vsak državljan, ki je dopolnil petdeset let starosti in uživa vse državljanske in politične pravice.

Funkcija predsednika republike je nezdružljiva s katero koli drugo javno funkcijo.

Plačilo in druga sredstva za predsednika so določena z zakonom.

85. člen

Predsednik republike je izvoljen za dobo sedmih let.

Trideset dni pred iztekom roka skliče predsednik poslanske zbornice skupno zasedanje parlamenta in deželnih predstavnikov za izvolitev novega predsednika republike.

Če sta zbornici razpuščeni ali manjka manj kot tri mesece do konca njunega mandata, se izvolitev izvede v petnajstih dneh po prvem zasedanju novih zbornic. V vmesnem obdobju se podaljšajo pooblastila dotedanjemu predsedniku.

86. člen

Kadar predsednik republike ne more izpolnjevati svojih nalog, opravlja funkcijo predsednika republike predsednik senata.

V primeru trajnega zadržka, smrti ali odstopa predsednika republike razpiše predsednik poslanske zbornice volitve za novega predsednika republike najpozneje v petnajstih dneh, razen če ni predviden daljši rok, ker sta zbornici razpuščeni ali manjka manj kot tri mesece do konca njunega mandata.

87. člen

Predsednik republike je državni poglavar in predstavlja državno enotnost.

Lahko pošilja poslanice zbornicama.

Razpisuje volitve novih zbornic in določa datum njunega prvega zasedanja.

Pooblašča vlado, da zbornicama predloži predloge zakonov, ki nastanejo na njeno pobudo.

Razglašča zakone in izdaja uredbe z zakonsko močjo ter podzakonske predpise.

Razpisuje referendum v primerih, ki jih predvideva ustava.

Imenuje državne funkcionarje v primerih, ki jih določa zakon.

Akreditira in sprejema poverilna pisma diplomatskih predstavnikov ter ratificira mednarodne pogodbe po pridobljenem pooblastilu zbornic, ko je pooblastilo potrebno.

Poveljuje oboroženim silam, predseduje vrhovnemu svetu za obrambo, ustanovljenemu skladno z zakonom, in po odločitvi zbornic razglasi vojno stanje.

Predseduje visokemu sodnemu svetu.

Odloča o pomilostitvah in pretvorbi izrečenih kazni.

Podeljuje odlikovanja Republike.

88. člen

Po posvetovanju s predsednikoma zbornic lahko predsednik republike razpusti obe ali samo eno zbornico.

Tega pooblastila ne more uveljavljati v zadnjih šestih mesecih svojega mandata, razen če v celoti ali delno ne sovpadajo z zadnjimi šestimi meseci zakonodajnega obdobja.

89. člen

Za veljavnost predsednikovih pravnih aktov je potreben protipodpis ministrov predlagateljev, ki prevzamejo odgovornost zanje.

K aktom, ki imajo zakonsko veljavo, in drugim, ki jih določa zakon, mora dati protipodpis tudi predsednik ministrskega sveta.

90. člen

Predsednik republike ni odgovoren za dejanja, ki jih stori pri opravljanju svoje funkcije, razen za veleizdajo ali napad na ustavo.

V takih primerih ga parlament na skupnem zasedanju z absolutno večino glasov svojih članov postavi pod obtožbo.

91. člen

Preden nastopi funkcijo, predsednik republike pred parlamentom na skupnem zasedanju priseže, da bo zvest Republiki in da bo spoštoval ustavo.

TRETJI NASLOV – VLADA

PRVI RAZDELEK

Ministrski svet

92. člen

Vlado republike sestavljajo predsednik ministrskega sveta in ministri, ki skupaj tvorijo ministrski svet. Predsednik republike imenuje predsednika ministrskega sveta in na njegov predlog ministre.

93. člen

Pred nastopom funkcije predsednik ministrskega sveta in ministri izrečejo prisego pred predsednikom republike.

94. člen

Vlada mora dobiti zaupnico obeh zbornic.

Vsaka zbornica izreče ali zavrne zaupnico z obrazloženim in poimensko izglasovanim predlogom.

Vlada se mora v desetih dneh po svoji sestavi predstaviti zbornicama, da dobi zaupnico.

Glasovanje ene ali obeh zbornic proti predlogu vlade ne pomeni, da je vlada zavezana k odstopu.

Predlog nezaupnice mora podpisati vsaj desetina članov zbornice in se ne obravnava prej kot tri dni po vložitvi.

95. člen

Predsednik ministrskega sveta vodi splošno politiko vlade in je zanjo odgovoren. S spodbujanjem in usklajevanjem dela ministrov skrbi za enotnost politične in upravne usmeritve.

Ministri so skupaj odgovorni za delo ministrskega sveta, vsak minister pa posebej za delo svojega ministrstva.

Zakon določa ureditev predsedstva ministrskega sveta ter število, pristojnosti in organizacijo ministrstev.

96. člen

Za kazniva dejanja, storjena med izvrševanjem funkcije, se predsedniku ministrskega sveta in ministrom, tudi po izteku mandata, sodi pred rednim sodiščem po predhodno pridobljenem dovoljenju senata republike ali poslanske zbornice v skladu z določbami, sprejetimi z ustavnim zakonom.

DRUGI RAZDELEK

Javna uprava

97. člen

V skladu z ureditvijo Evropske unije organi javne uprave zagotavljajo uravnoteženost proračunov in vzdržnost javnega dolga.

Uradi javne uprave so po zakonu urejeni tako, da se zagotovita dobro upravljanje in nepristranskost uprave. V ureditvi uradov javne uprave so določene pristojnosti, naloge in odgovornosti višjih uradnikov. Zaposlitev v javni upravi je mogoča samo na podlagi javnega natečaja, razen v primerih, ki jih določa zakon.

98. člen

Javni uslužbenci služijo samo državi.

Če so člani parlamenta, lahko napredujejo samo glede na število let delovne dobe.

Zakon lahko določa prepoved včlanjevanja v stranke za pravosodne funkcionarje^{b)}, poklicne pripadnike obrambnih sil, policijske uradnike in policiste ter za diplomatske in konzularne predstavnike v tujini.

TRETJI RAZDELEK

Pomožni organi

99. člen

Nacionalni svet za gospodarstvo in delo^{d)} sestavljajo na zakonsko predpisan način strokovnjaki in predstavniki proizvodnih sektorjev sorazmerno z njihovim obsegom in pomenom.

Svet je posvetovalni organ zbornic in vlade za področja in naloge, ki so mu dodeljeni z zakonom.

Ima zakonsko iniciativo in lahko prispeva k oblikovanju zakonodaje na gospodarskem in socialnem področju po načelih in znotraj omejitev, ki jih določa zakon.

100. člen

Državni svet^{d)} je upravnopравни svetovalni organ in organ, ki skrbi za sodno varstvo pred upravo.

Računsko sodišče opravlja predhodni nadzor nad zakonitostjo aktov vlade in tudi naknadni nadzor nad izvrševanjem državnega proračuna. V primerih in oblikah, ki jih določa zakon, sodeluje pri nadzoru nad finančnim upravljanjem organizacij, katerim država redno dodeljuje sredstva. O rezultatih opravljenega nadzora neposredno poroča zbornicama.

Zakon zagotavlja neodvisnost obeh organov in njunih članov v odnosu do vlade.

ČETRTI NASLOV – SODSTVO

PRVI RAZDELEK

Ureditev sodstva

---

b) V pravosodnem sistemu Italijanske republike označuje termin *magistrati* tako sodnike kot javne tožilce (*magistratura giudicante* in *magistratura inquirente*). V slovenski zakonodaji je ustrezní termin **pravosodni funkcionar**. Termin se v tem besedilu uporablja samo v primerih, ko so z italijanskim terminom *magistrati* zajeti tako sodniki kot javni tožilci, sicer se uporablja prevedek sodniki.

c) V italijanščini **Consiglio nazionale dell'economia e del lavoro (CNEL)**.

d) V italijanščini **Consiglio di Stato**.

101. člen

Sodna oblast se izvaja v imenu ljudstva.

Sodniki so vezani samo na zakon.

102. člen

Sodno funkcijo izvršujejo redni sodniki, ki so imenovani in se ravnaajo v skladu s predpisi o pravosodnem sistemu.

Izrednih ali posebnih sodišč ni dovoljeno ustanavljati. Specializirani oddelki za obravnavo posebnih zadev se lahko ustanavljajo le v okviru rednih sodišč, tudi ob udeležbi za to primernih državljanov izven sodstva.

Zakon ureja primere in oblike neposredne udeležbe državljanov pri izvajanju sodne oblasti.

103. člen

Državni svet in drugi organi upravnega sodstva so pristojni za varstvo pravnih interesov v odnosu do javne uprave in tudi za varstvo subjektivnih pravic v posebnih zadevah, ki jih določa zakon.

Računsko sodišče je pristojno v zadevah javnega računovodstva in v drugih zadevah, ki jih zakon posebej določa.

V vojnem času imajo vojaška sodišča sodno pristojnost, ki jo določa zakon. V mirnem času pa so pristojna samo za vojaška kazniva dejanja, ki jih storijo pripadniki oboroženih sil.

104. člen

Sodstvo je samostojna in neodvisna veja oblasti.

Predsednik republike predseduje visokemu sodnemu svetu^{e)}.

Njegova člana po funkciji sta prvi predsednik in generalni javni tožilec kasacijskega sodišča.

Dve tretjini preostalih članov izvolijo vsi redni pravosodni funkcionarji, ki pripadajo raznim kategorijam sodstva, eno tretjino pa na skupnem zasedanju izvoli parlament izmed rednih univerzitetnih profesorjev prava in odvetnikov z najmanj petnajstletnim stažem.

Svet izvoli podpredsednika izmed članov, ki jih imenuje parlament.

Mandat voljenih članov sveta traja štiri leta in po poteku te dobe isti člani ne morejo biti takoj ponovno izvoljeni.

V času trajanja mandata ne smejo biti vpisani v poklicne registre in ne smejo biti člani parlamenta ali deželnega sveta.

105. člen

V skladu s predpisi o pravosodnem sistemu je visoki sodni svet pristojen za zaposlovanje in razporeditev pravosodnih funkcionarjev, njihovo premeščanje, napredovanje in izrekanje disciplinskih ukrepov.

106. člen

Imenovanje pravosodnih funkcionarjev poteka na podlagi natečaja.

Zakon o pravosodnem sistemu dopušča imenovanje častnih pravosodnih funkcionarjev, tudi izvoljenih, za opravljanje vseh funkcij, podeljenih posameznim sodnikom.

---

e) V italijanščini [Consiglio superiore della magistratura \(CSM\)](#).

Na predlog visokega sodnega sveta so lahko zaradi izrednih zaslug imenovani za svetnike kasacijskega sodišča redni univerzitetni profesorji prava in odvetniki s petnajstletnim stažem, vpisani v posebne poklicne registre za zastopanje pred sodišči najvišje stopnje.

107. člen

Pravosodnih funkcionarjev ni mogoče odstraniti s funkcije. Ne smejo biti oproščeni ali razrešeni dolžnosti oziroma premeščeni na drugo mesto ali funkcijo, razen na podlagi odločitve visokega sodnega sveta, sprejetega ob upoštevanju razlogov in pravice do obrambe, ki jih določa pravosodni sistem, oziroma na podlagi njihovega soglasja.

Minister za pravosodje lahko uvede disciplinski postopek.

Pravosodni funkcionarji se med seboj razlikujejo le po različnih funkcijah.

Funkcija javnega tožilca ima zakonsko določena jamstva, ki jih predvideva pravosodni sistem.

108. člen

Predpisi o pravosodnem sistemu in o vsakem sodišču so določeni z zakonom.

Zakon zagotavlja neodvisnost sodnikov specializiranih sodišč, javnega tožilca pri teh sodiščih in drugih oseb, ki sodelujejo pri izvajanju sodne oblasti.

109. člen

Pravosodni organi se lahko neposredno poslužujejo sodne policije.

110. člen

Brez poseganja v pristojnosti visokega sodnega sveta pripadajo ministru za pravosodje naloge s področja organizacije in delovanja pravosodnih služb.

DRUGI RAZDELEK

Zakonski predpisi o sojenju

111. člen

Sojenje se izvaja s poštenim sodnim postopkom, ki ga ureja zakon.

Vsak sodni postopek poteka pred neodvisnim in nepristranskim sodnikom pod enakimi pogoji in na osnovi kontradiktorne razprave med strankama. Zakon zagotavlja pravico do sojenja v razumnem roku.

V kazenskem postopku zakon zagotavlja, da je obtoženi kaznivega dejanja v najkrajšem možnem času osebno seznanjen z naravo in vzroki obtožbe, ki ga bremenijo; da ima primeren čas in pogoje za pripravo svoje obrambe; da lahko zaslišuje pred sodnikom oziroma zahteva zaslišanje obremenilnih prič, da doseže navzočnost in zaslišanje razbremenilnih prič ob enakih pogojih, kot veljajo za obremenilne priče, in pridobitev vsakega drugega dokaznega sredstva v njegovo korist; da ima pomoč tolmača, če ne razume ali ne govori jezika, ki se uporablja v postopku.

Kazenski postopek pri pridobivanju dokazov temelji na načelu kontradiktornosti. Obdolženčeve krivde ni mogoče dokazati na osnovi izjav obremenilne priče, ki je vedno in namenoma prostovoljno odklonila zaslišanje s strani obdolženca ali njegovega zagovornika.

Zakon ureja primere, ko se dokazi ne izvajajo po načelu kontradiktornosti zaradi soglasja obdolženca ali ugotovljene objektivne nemožnosti ali dokazanega protipravnega ravnanja.

Vse sodne odločitve morajo biti obrazložene.

Pritožba na kasacijsko sodišče zaradi kršitve zakona je vedno dopustna zoper sodbe in odločitve o osebni svobodi, ki jih izrečejo redna ali specializirana sodišča. Izjema od te določbe so samo sodbe, ki jih izreče vojaško sodišče v vojnem času.

Zoper odločitve državnega sveta in računskega sodišča je dovoljena pritožba na kasacijsko sodišče samo iz tožbenih razlogov, ki se nanašajo na sodno pristojnost.

112. člen

Javni tožilec je dolžan izvajati kazenski pregon.

113. člen

Zoper akte javne uprave je vedno dopustno sodno varstvo pravic in pravnih interesov pred rednim ali upravnim sodiščem.

Takega sodnega varstva ni mogoče izključiti ali omejiti na posebna pravna sredstva ali na določene vrste aktov.

Zakon določa, kateri sodni organi lahko razveljavijo akte javne uprave v primerih in z učinki, ki jih predvideva zakon.

PETI NASLOV – DEŽELE, POKRAJINE, OBČINE

114. člen

Republiko sestavljajo občine, pokrajine, metropolitanska mesta, dežele in država.

Občine, pokrajine, metropolitanska mesta in dežele so samoupravne skupnosti z lastnim statutom, pristojnostmi in nalogami v skladu z načeli, ki jih določa ustava.

Glavno mesto Republike je Rim. Njegova ureditev se določi z državnim zakonom.

115. člen

[Člen je bil razveljavljen z drugim odstavkom 9. člena Ustavnega zakona št. 3 z dne 18. 10. 2001.]

116. člen

Dežele Furlanija - Julijska krajina, Sardinija, Sicilija, Trentinsko - Gornje Poadižje / Južna Tirolska in Dolina Aoste imajo posebne oblike in pogoje izvajanja avtonomije v skladu s svojimi posebnimi statuti, sprejetimi z ustavnim zakonom.

Deželo Trentinsko - Gornje Poadižje / Južna Tirolska sestavljata avtonomni pokrajini Trento in Bocen.

Na pobudo posamezne dežele in po posvetovanju s samoupravnimi lokalnimi skupnostmi ter ob upoštevanju načel 119. člena lahko državni zakon tudi drugim deželam prizna posebne oblike izvajanja avtonomije, ki se nanašajo na zadeve iz tretjega odstavka 117. člena in na zadeve, ki so navedene pod črko l) drugega odstavka istega člena, izključno v zvezi z organiziranjem mirovnih sodišč, ter pod črkama n) in s). Zakon sprejmeta zbornici z absolutno večino glasov članov na podlagi dogovora med državo in zadevno deželo.

117. člen

Zakonodajno oblast izvajajo država in dežele ob upoštevanju ustave in omejitev, ki izhajajo iz pravnega reda Skupnosti in mednarodnih obveznosti.

Država ima izključno zakonodajno pristojnost na naslednjih področjih:

- a) zunanja politika in mednarodni odnosi države; odnosi države z Evropsko unijo; pravica do azila in pravni položaj državljanov držav nečlanic Evropske unije;
- b) priseljevanje;
- c) odnosi med Republiko in verskimi skupnostmi;
- d) obramba in oborožene sile; državna varnost; orožje, strelivo in razstrelivo;
- e) denar, zaščita varčevanja in finančni trgi; zaščita konkurence; valutni sistem; davčni in računovodski sistem države; usklajevanje javnih proračunov; izravnava finančnih sredstev;
- f) državni organi in volilni zakoni; državni referendumi; volitve v Evropski parlament;
- g) upravna ureditev ter organizacija države in njenih oseb javnega sektorja;
- h) javni red in varnost, razen lokalne policije;
- i) državljanstvo, matični urad in register stalnega prebivalstva;
- j) ureditev sodstva in postopkovna pravila; civilnopravna in kazenska ureditev; upravno sodstvo;
- m) določitev osnovnih ravni storitev v zvezi z državljanskimi in socialnimi pravicami, ki morajo biti zagotovljene na celotnem državnem ozemlju;
- n) splošni predpisi s področja izobraževanja;
- o) socialna varnost;
- p) volilna zakonodaja, vladni organi in temeljne naloge občin, pokrajin in metropolitanskih mest;
- q) carine, varovanje državnih mej in mednarodna zdravstvena preventiva;
- r) uteži, mere in določanje časa; statistično, informativno in računalniško usklajevanje podatkov državne, deželne in lokalne uprave; intelektualna lastnina;
- s) varstvo okolja, ekosistema in kulturne dediščine.

Naslednja področja so predmet sočasne zakonodajne pristojnosti: odnosi dežel na mednarodni ravni in z Evropsko unijo; zunanja trgovina; zaščita in varnost pri delu; šolstvo, razen avtonomije šolskih ustanov in z izjemo poklicnega izobraževanja in usposabljanja; poklici; znanstveno in tehnološko raziskovanje v podporo inovacijam v proizvodnih sektorjih; varstvo zdravja; prehranjevanje; športna ureditev; civilna zaščita; upravljanje s prostorom; civilna pristanišča in letališča; velika prometna in plovna omrežja; ureditev komunikacijskega sistema; državna proizvodnja, prenos in distribucija energije; dodatno in dopolnilno pokojninsko zavarovanje; usklajevanje javnih financ in davčnega sistema; valorizacija kulturne in okoljske dediščine ter promocija in organizacija kulturnih dejavnosti; hranilnice, kmečko-obrtne hranilnice, kreditne ustanove na deželni ravni; ustanove za stanovanjski in kmetijski kredit na deželni ravni. Na področjih, ki so predmet sočasne zakonodajne pristojnosti, imajo dežele zakonodajno oblast, razen pri določanju temeljnih načel, kjer ima država izključno zakonodajno pristojnost.

Dežele imajo zakonodajno oblast na vseh področjih, na katerih država nima izključne zakonodajne pristojnosti.

Dežele ter avtonomni pokrajini Trento in Bocen sodelujejo pri odločitvah o zadevah, ki so v njihovi pristojnosti in so namenjene oblikovanju zakonodajnih aktov Evropske unije, ter skrbijo za izvajanje in izvrševanje mednarodnih sporazumov in aktov Evropske unije ob upoštevanju postopkovnih pravil, določenih z državnim zakonom, ki ureja način izvajanja nadomestnega pooblastila v primeru neizpolnjevanja obveznosti.

Država ima izvršilno oblast izdajati podzakonske predpise na področjih, na katerih ima izključno zakonodajno pristojnost, razen če za to ne pooblasti dežel. V vseh drugih zadevah pripada izvršilna oblast izdajati podzakonske

predpise deželam. Občine, pokrajine in metropolitanska mesta imajo izvršilno oblast izdajati podzakonske predpise na področju organiziranja in opravljanja nalog, ki so jim dodeljene.

Deželni zakoni odpravljajo vse ovire, ki preprečujejo popolno enakost moških in žensk v družbenem, kulturnem in gospodarskem življenju, ter spodbujajo enak dostop moških in žensk do voljenih funkcij.

Z deželnim zakonom se ratificirajo dogovori, ki jih dežela sklene z drugimi deželami za boljše izvrševanje lastnih nalog, tudi z določitvijo skupnih organov.

V okviru zadev, ki so v njeni pristojnosti, lahko dežela sklene sporazume s tujimi državami in dogovore z regionalnimi in lokalnimi skupnostmi tuje države, v primerih in v oblikah, ki jih urejajo državni zakoni.

118. člen

Upravne naloge so dodeljene občinam, razen če niso na podlagi načel subsidiarnosti, diferenciacije in ustreznosti prenesene na pokrajine, metropolitanska mesta, dežele in državo za zagotavljanje njihovega enotnega izvajanja.

Občine, pokrajine in metropolitanska mesta so nosilci lastnih upravnih nalog ter nalog, ki so jim glede na pristojnosti dodeljene z državnim ali deželnim zakonom.

Državni zakon ureja oblike usklajevanja med državo in deželami na področjih, navedenih pod črkama b) in h) drugega odstavka 117. člena, ter druge oblike dogovarjanja in usklajevanja v zvezi z varstvom kulturne dediščine.

Na podlagi načela subsidiarnosti država, dežele, metropolitanska mesta, pokrajine in občine podpirajo samoiniciativnost posameznikov ali povezanih občanov pri opravljanju dejavnosti splošnega pomena.

119. člen

Občine, pokrajine, metropolitanska mesta in dežele imajo finančno avtonomijo pri pridobivanju in porabi sredstev, pri čemer morajo ohraniti uravnoteženost svojih proračunov, ter prispevajo k zagotavljanju skladnosti z gospodarskimi in finančnimi omejitvami, ki izhajajo iz pravnega reda Evropske unije.

Občine, pokrajine, metropolitanska mesta in dežele se financirajo iz lastnih virov. V skladu z ustavo in po načelih usklajevanja javnih financ in davčnega sistema določajo in pobirajo lastne dajatve in sredstva. Soudeleženi so pri prihodkih od državnih dajatev, povezanih z njihovim ozemljem.

Z državnim zakonom se ustanovi izravnalni sklad brez namenske porabe sredstev za območja, ki imajo manjšo fiskalno zmogljivost na prebivalca.

Sredstva iz virov, navedenih v prejšnjih odstavkih, omogočajo občinam, pokrajinam, metropolitanskim mestom in deželam, da v celoti financirajo njim dodeljene javne naloge.

Država namenja dodatna sredstva ter izvaja posebne ukrepe v korist nekaterih občin, pokrajin, metropolitanskih mest in dežel za pospeševanje gospodarskega razvoja ter socialne kohezije in solidarnosti, odpravo gospodarskih in družbenih neravnovesij, spodbujanje dejanskega uveljavljanja osebnostnih pravic in doseganje ciljev, ki ne spadajo v njihovo redno poslovanje.

Republika priznava posebnosti otokov in spodbuja potrebne ukrepe za odstranitev ovir, povezanih z otoškostjo.

Občine, pokrajine, metropolitanska mesta in dežele imajo lastno premoženje, ki jim je dodeljeno skladno s splošnimi načeli, določenimi z državnim zakonom. Lahko se zadolžujejo samo za financiranje investicijskih odhodkov, pri čemer morajo pripraviti amortizacijske načrte in izpolniti pogoj, da se za vse organe in osebe javnega sektorja posamezne dežele zagotovi uravnoteženost proračuna. Država ne jamči za posojila, ki jih ti najamejo.

120. člen

Dežela ne sme uvajati dajatev za uvoz, izvoz ali tranzit med deželami, sprejemati ukrepov, ki bi kakor koli ovirali prost pretok ljudi in blaga med deželami, ali omejevati uveljavljanja pravice do dela na katerem koli delu državnega ozemlja.

V primeru nespoštovanja mednarodnih predpisov in pogodb ali evropske zakonodaje ali v primeru hude ogroženosti varovanja življenja in zdravja ter javne varnosti oziroma če to zahteva varstvo pravne ali gospodarske enotnosti in predvsem varstvo osnovnih ravni storitev na področju državljskih in socialnih pravic, lahko vlada nadomesti organe dežel, metropolitanskih mest, pokrajin in občin, ne glede na ozemeljske meje lokalnih uprav. Zakon opredeljuje postopke, ki zagotavljajo, da se nadomestna pooblastila izvajajo ob spoštovanju načela subsidiarnosti in lojalnega sodelovanja.

121. člen

Deželni organi so: deželni svet, odbor in njegov predsednik.

Deželni svet je nosilec deželi priznanih zakonodajnih pristojnosti in drugih nalog, ki so mu dodeljene z ustavo in zakoni. Zbornicama lahko predlaga v obravnavo predloge zakonov.

Deželni odbor je izvršilni organ dežele.

Predsednik deželnega odbora predstavlja deželo; vodi politiko deželnega odbora in je zanjo odgovoren; razglašča deželne zakone in deželne podzakonske predpise; vodi izvajanje upravnih nalog, ki jih je država prenesla na deželo, in se pri tem ravna po navodilih vlade republike.

122. člen

Deželni zakon ureja sistem izvolitve in primere neizvoljivosti in nezdržljivosti funkcij predsednika in drugih članov deželnega odbora ter deželnih svetnikov ob upoštevanju temeljnih načel, določenih z zakonom Republike, ki določa tudi trajanje mandata voljenih organov.

Nihče ne sme biti hkrati član deželnega sveta ali odbora in ene od zbornic parlamenta, drugega deželnega sveta ali deželnega odbora oziroma Evropskega parlamenta.

Deželni svet med svojimi člani izvoli predsednika in predsedstvo.

Deželni svetniki ne morejo biti poklicani na odgovornost zaradi izraženih mnenj ali glasov, oddanih pri opravljanju svoje funkcije.

Predsednik deželnega odbora je izvoljen na splošnih neposrednih volitvah, razen če ni v deželnem statutu drugače določeno. Izvoljeni predsednik imenuje in razrešuje člane deželnega odbora.

123. člen

Vsaka dežela ima statut, ki v skladu z ustavo določa deželno ureditev ter temeljna načela njene organizacije in delovanja. Statut ureja uveljavljanje pravice do zakonske iniciative in referendumov o deželnih zakonih in upravnih odločbah ter objavo deželnih zakonov in pravilnikov.

Deželni svet sprejme in spreminja statut z zakonom, ki ga sprejme z absolutno večino članov sveta v dveh zaporednih obravnavah v presledku najmanj dveh mesecev. Za ta zakon ni predvidena odobritev vladnega komisarja. Vlada republike lahko sproži postopek presoje ustavnosti deželnih statotov pred ustavnim sodiščem v tridesetih dneh po njihovi objavi.

Referendum o statutu se razpiše, če najpozneje tri mesece po njegovi objavi ena petdesetina deželnih volivcev ali ena petina članov deželnega sveta vloži pobudo za referendum. Statut, o katerem se odloča na referendumu, se ne razglasi, če ni potrjen z večino veljavnih glasov.

V vsaki deželi je delovanje sveta lokalnih skupnosti^{f)}, organa posvetovanja med deželo in samoupravnimi lokalnimi skupnostmi, urejeno s statutom.

124. člen

[Člen je bil razveljavljen z drugim odstavkom 9. člena Ustavnega zakona št. 3 z dne 18. 10. 2001.]

125. člen

[Odstavek je bil razveljavljen z drugim odstavkom 9. člena Ustavnega zakona št. 3 z dne 18. 10. 2001.]

V deželi se ustanovijo organi upravnega sodstva prve stopnje skladno z ureditvijo, ki jo določa zakon Republike. Lahko se ustanovijo oddelki, ki nimajo sedeža v glavnem mestu dežele.

126. člen

Predsednik republike z obrazloženo uredbo odredi razpustitev deželnega sveta in razrešitev predsednika deželnega odbora, če delujeta v nasprotju z ustavo ali huje kršita zakone. Razpustitev in razrešitev se lahko odredita tudi, če je ogrožena državna varnost. Uredba se sprejme po posvetovanju s komisijo poslancev in senatorjev, ki se za obravnavo deželnih vprašanj ustanovi na način, določen z državnim zakonom.

Deželni svet lahko izreče predsedniku deželnega odbora nezaupnico z obrazloženim predlogom, ki ga podpiše najmanj petina članov in ga svet sprejme s poimenskim glasovanjem in absolutno večino članov. O predlogu se lahko razpravlja od tretjega dne po njegovi vložitvi.

Izglasovanje nezaupnice predsedniku deželnega odbora, ki je bil izvoljen na splošnih in neposrednih volitvah, njegova razrešitev, trajni zadržek, smrt ali odstop pomenijo tudi odstop odbora in razpustitev deželnega sveta. Enak učinek ima tudi hkratni odstop večine članov deželnega sveta.

127. člen

Če vlada meni, da deželni zakon presega pristojnost dežele, lahko v šestdesetih dneh od objave zakona sproži postopek presoje ustavnosti pred ustavnim sodiščem.

Če dežela meni, da zakon ali akt z zakonsko močjo, ki ga je sprejela država ali druga dežela, posega v njene pristojnosti, lahko v šestdesetih dneh od objave zakona ali akta z zakonsko močjo sproži postopek presoje ustavnosti pred ustavnim sodiščem.

128. člen

[Člen je bil razveljavljen z drugim odstavkom 9. člena Ustavnega zakona št. 3 z dne 18. 10. 2001.]

129. člen

[Člen je bil razveljavljen z drugim odstavkom 9. člena Ustavnega zakona št. 3 z dne 18. 10. 2001.]

---

f) V italijanščini **Consiglio delle autonomie locali**.

130. člen

[Člen je bil razveljavljen z drugim odstavkom 9. člena Ustavnega zakona št. 3 z dne 18. 10. 2001.]

131. člen

Ustanovijo se naslednje dežele:

Piemont;
Dolina Aoste;
Lombardija;
Trentinsko - Gornje Poadižje / Južna Tirolska;
Veneto;
Furlanija - Julijska krajina;
Ligurija;
Emilija - Romanja;
Toskana;
Umbrija;
Marke;
Lacij;
Abruci;
Molise;
Kampanija;
Apulija;
Bazilikata;
Kalabrija;
Sicilija;
Sardinija.

132. člen

Po posvetovanju z deželnimi sveti se lahko z ustavnim zakonom odredi združitev obstoječih dežel ali ustanovitev novih dežel z najmanj milijonom prebivalcev, če to zahtevajo občinski sveti, ki zastopajo najmanj tretjino lokalnega prebivalstva, in če večina omenjenega prebivalstva potrdi predlog z referendumom.

S soglasjem večine prebivalstva pokrajine ali pokrajin in občine ali občin, izraženim na referendumu se lahko, na podlagi zakona Republike ter po posvetovanju z deželnimi sveti, pokrajinam in občinam, ki to zahtevajo, dovoli, da izstopijo iz ene dežele in se pridružijo drugi.

133. člen

Sprememba obsega pokrajin in ustanovitev novih pokrajin znotraj dežele se določi z državnim zakonom na pobudo občin in po posvetovanju z deželo.

Po posvetovanju z lokalnim prebivalstvom lahko dežela z svojim zakonom ustanovi na svojem ozemlju nove občine ter spremeni njihov obseg in ime.

ŠESTI NASLOV – USTAVNA JAMSTVA

PRVI RAZDELEK

Ustavno sodišče

134. člen

Ustavno sodišče odloča:

- o postopkih presoje ustavnosti državnih in deželnih zakonov in aktov z zakonsko močjo;
- o sporih glede pristojnosti med vejami državne oblasti in med državo in deželami ter med samimi deželami;
- o obtožbah zoper predsednika republike v skladu z ustavo.

135. člen

Ustavno sodišče je sestavljeno iz petnajst sodnikov, od katerih tretjino imenuje predsednik republike, tretjino izvoli parlament na skupnem zasedanju in tretjino najvišji redni in upravni pravosodni organi.

Sodniki ustavnega sodišča so izbrani tudi med upokojenimi pravosodnimi funkcionarji rednih in upravnih pravosodnih organov najvišje stopnje, med rednimi univerzitetnimi profesorji prava in odvetniki z dvajsetletnim stažem.

Sodniki ustavnega sodišča so imenovani za dobo devetih let, ki se za vsakega izmed njih začne na dan prisege, ne morejo pa biti ponovno imenovani.

Ob izteku roka ustavnemu sodniku prenehata mandat in izvajanje nalog.

V skladu z zakonskimi določbami sodniki izmed sebe izvolijo predsednika sodišča, ki mandat opravlja za dobo treh let in je lahko ponovno izvoljen, vendar najdlje do izteka svojega mandata kot ustavni sodnik.

Funkcija sodnika ustavnega sodišča ni združljiva s funkcijo člana parlamenta ali deželnega sveta, z opravljanjem odvetniškega poklica ter z drugimi funkcijami in službami, ki jih določa zakon.

Pri obtožbah zoper predsednika republike sodeluje poleg rednih sodnikov ustavnega sodišča še šestnajst članov, izžrebanih iz seznama državljanov, ki izpolnjujejo pogoje, da so lahko izvoljeni za senatorje, in katerih seznam sestavi parlament vsakih devet let z izvolitvijo, izvedeno po enakem postopku, določenem za imenovanje rednih sodnikov.

136. člen

Če ustavno sodišče določbo zakona ali akta z zakonsko močjo razglasi za neustavno, določba preneha veljati dan po objavi odločitve.

Odločitev ustavnega sodišča se objavi in priglasijo zbornicama ter upravičenim deželnim svetom, da po potrebi ukrepajo v oblikah, določenih z ustavo.

137. člen

Ustavni zakon določa pogoje, oblike in rok za predložitev postopkov presoje ustavnosti ter jamstva za neodvisnost sodnikov ustavnega sodišča.

Po rednem zakonodajnem postopku so določeni drugi predpisi, ki so potrebni za sestavo in delovanje ustavnega sodišča.

Zoper odločitve ustavnega sodišča ni pravnega sredstva.

DRUGI RAZDELEK

Sprememba ustave. Ustavni zakoni

138. člen

Zakone o spremembi ustave in druge ustavne zakone sprejme vsaka zbornica z dvema zaporednima obravnavama v presledku najmanj treh mesecev in jih na drugem glasovanju potrdi z absolutno večino članov vsake zbornice.

Zakoni se predložijo v sprejetje na referendumu, če v treh mesecih od objave zakona to zahteva petina članov posamezne zbornice ali petsto tisoč volivcev ali pet deželnih svetov. Zakon, o katerem se odloča na referendumu, ni razglašen, če ni potrjen z večino veljavnih glasov.

Referendum se ne razpiše, če je vsaka od zbornic na drugem glasovanju potrdila zakon z dvotretjinsko večino svojih članov.

139. člen

Republiška oblika vladavine ne more biti predmet ustavne spremembe.

PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

I.

Od začetka veljavnosti ustave začasni državni poglavar opravlja funkcijo predsednika republike in prevzame ta naziv.

II.

Če na dan volitev predsednika republike niso ustanovljeni vsi deželni sveti, se volitev udeležijo samo člani obeh zbornic.

III.

V prvo sestavo senata republike so z uredbo predsednika republike imenovani za senatorja poslanci ustavodajne skupščine, ki izpolnjujejo zakonske pogoje za imenovanje in ki:

so bili predsedniki ministrskega sveta ali zakonodajnih skupščin;

so bili člani razpuščenega senata;

so bili vsaj trikrat izvoljeni, vključno z izvolitvijo v ustavodajno skupščino;

jim je bil mandat odvzet na zasedanju poslanske zbornice z dne 9. novembra 1926;

so prestali najmanj petletno zaporno kazen zaradi obsodbe fašističnega Posebnega sodišča za zaščito države.

Z uredbo predsednika republike so imenovani za senatorja tudi člani razpuščenega senata, ki so bili člani državne konzulte.

Pravici do imenovanja za senatorja se je mogoče odpovedati pred podpisom uredbe o imenovanju. Sprejem kandidature na parlamentarnih volitvah pomeni hkrati odpoved pravici do imenovanja za senatorja.

IV.

Za prve volitve v senat se Molise obravnava kot samostojna dežela, in sicer s številom senatorjev, ki ji pripada glede na obseg prebivalstva.

V.

Določba 80. člena ustave glede mednarodnih pogodb, ki prinašajo finančna bremena ali spremembe zakonov, začne učinkovati od dneva, ko sta sklicani zbornici.

VI.

V petih letih od začetka veljavnosti ustave se sedanja specializirana sodišča preuredijo, kar ne velja za sodne pristojnosti državnega sveta, računskega sodišča in vojaških sodišč.

V enem letu od istega datuma se z zakonom poskrbi za preureditev vrhovnega vojaškega sodišča v smislu 111. člena.

VII.

Do sprejetja novega zakona o pravosodnem sistemu, usklajenega z ustavo, se še naprej uporabljajo predpisi trenutno veljavne ureditve.

Dokler ne začne delovati ustavno sodišče, se o sporih, navedenih v 134. členu, odloča skladno z oblikami in omejitvami iz predpisov, veljavnih pred začetkom veljavnosti ustave.

[Odstavek je bil razveljavljen s prvim odstavkom 7. člena Ustavnega zakona št. 2 z dne 22. 11. 1967.]

VIII.

Volitve v deželne svete in voljene organe pokrajin se razpišejo v enem letu od začetka veljavnosti ustave.

Zakoni Republike urejajo za vsako področje javne uprave prenos državnih funkcij, ki se dodelijo deželam. Dokler se preureditev in razdelitev upravnih nalog med samoupravne lokalne skupnosti ne izvedeta, pokrajine in občine še naprej ohranjajo obstoječe naloge in naloge, ki jih dežele prenesejo nanje.

Prehod višjih uradnikov in uslužbencev države, tudi osrednjih organov, na dežele, ki se zahteva zaradi nove ureditve, urejajo zakoni Republike. Pri oblikovanju svojih služb morajo dežele, razen v nujnih primerih, črpati kadre med zaposlenimi v državni upravi in samoupravnih lokalnih skupnostih.

IX.

V treh letih od začetka veljavnosti ustave prilagodi Republika svoje zakone potrebam samoupravnih lokalnih skupnosti in zakonodajni pristojnosti, dodeljeni deželam.

X.

Za deželo Furlanijo - Julijsko krajino, ki jo navaja 116. člen, začasno veljajo splošne določbe petega naslova drugega dela brez poseganja v varstvo jezikovnih manjšin v skladu s 6. členom.

XI.

Najpozneje v petih letih od začetka veljavnosti ustave se lahko z ustavnimi zakoni ustanovijo druge dežele s posledično spremembo seznama iz 131. člena, tudi če niso izpolnjeni pogoji, iz prvega odstavka 132. člena, vendar brez poseganja v obveznost posvetovanja z lokalnim prebivalstvom.

XII.

Obnova razpuščene fašistične stranke je prepovedana v kakršni koli obliki.

Za odgovorne voditelje fašističnega režima se z odstopanjem od 48. člena z zakonom določijo začasne omejitve volilne pravice in izvoljivosti za obdobje največ pet let od začetka veljavnosti ustave.

XIII.

Člani in potomci Savojske hiše niso volivci in ne smejo opravljati javnih funkcij oziroma zasedati voljenih funkcij.

Nekdanjim kraljem Savojske hiše, njihovim soprogam in moškim potomcem sta prepovedana vstop in bivanje na državnem ozemlju.

Premoženje nekdanjih kraljev Savojske hiše, njihovih soprog in moških potomcev, ki se nahaja na nacionalnem ozemlju, prevzame država. Prenosi in ustanovitev stvarnih pravic na tem premoženju, do katerih je prišlo po 2. juniju 1946, so nični.

XIV.

Plemiški nazivi niso priznani.

Plemiški predikati, ki so obstajali že pred 28. oktobrom 1922, se štejejo za sestavino priimka.

Mavricijski red se ohrani kot bolnišnična ustanova in deluje na način, ki ga določa zakon.

Zakon ureja ukinitve heraldičnega sveta.

XV.

Z začetkom veljavnosti ustave se Zakonski odlok kraljevega namestnika št. 151 z dne 25. 6. 1944 o začasni ureditvi države spremeni v zakon.

XVI.

V enem letu od začetka veljavnosti ustave se revidirajo in z njo uskladijo prejšnji ustavni zakoni, ki doslej niso bili eksplicitno ali implicitno razveljavljeni.

XVII.

Ustavodajno skupščino skliče njen predsednik, da do 31. januarja 1948 odloči o zakonu za izvolitev senata republike, posebnih deželnih statutih in zakonu o tisku.

Do izvolitve novih zbornic se ustavodajna skupščina lahko skliče, kadar je potrebno odločati o zadevah, ki so v njeni pristojnosti po prvem in drugem odstavku 2. člena ter po prvem in drugem odstavku 3. člena Zakonske uredbe št. 98 z dne 16. 3. 1946.

V tem času stalni odbori opravljajo svoje naloge. Zakonodajni odbori posredujejo vladi prejete predloge zakonov z morebitnimi pripombami in predlogi amandmajev.

Poslanci lahko vladi postavljajo vprašanja za pisni odgovor.

Ustavodajno skupščino skliče v skladu z drugim odstavkom prejšnjega člena njen predsednik na obrazloženo zahtevo vlade ali najmanj dvesto poslancev.

XVIII.

V petih dneh od sprejetja na ustavodajni skupščini začasni državni poglavar razglasi ustavo, ki stopi v veljavo 1. januarja 1948.

Besedilo ustave je razgrnjeno v občinski dvorani vsake občine v Republiki in je na ogled celo leto 1948, da se z njim lahko seznanijo vsi državljani.

Ustava, opremljena z državnim pečatom, se vključi v uradno zbirko zakonov in uredb Republike.

Vsi državljani in državni organi zvesto spoštujejo ustavo kot temeljni zakon Republike.

Dano v Rimu, dne 27. decembra 1947

ENRICO DE NICOLA

Protipodpisa:

Predsednik ustavodajne skupščine

UMBERTO TERRACINI

Predsednik ministrskega sveta

ALCIDE DE GASPERI

Videl: *varuh državnega pečata* GIUSEPPE GRASSI